

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra anglistiky

Bakalářská práce

Obraz řeky Temže v literárním odkazu
britských autorů (K. Grahame, J. K. Jerome)
Kenneth Grahame and Jerome K. Jerome,
Affinities and Literary Allusions of the River
Thames

Vypracovala: Veronika Zemanová
Vedoucí práce: PhDr. Alice Sukdolová, Ph.D.

České Budějovice 2022

Anotace

Předmětem zkoumání bakalářské práce je literární odkaz britských spisovatelů K. Grahama a J. K. Jeroma, jejichž tvorba je do určité míry spjata s regionem v okolí řeky Temže. Práce v úvodní teoretické části představí pojem literární časoprostor (chronotop) podle studie M. Bakhtina a zaměří se na funkci chronotopu řeky a jejích symbolických významů. Další část práce představí skotského autora dětské prózy Kennetha Grahama v kontextu dětské literatury počátku 20. století a soustředí se na charakteristiku prostoru, krajiny a regionu okolí řeky Temže v Grahamově díle dětské literatury *The Wind in the Willows* v porovnání s prózou autora J. K. Jeroma *Three Men in a Boat*. Práce si klade za cíl analyzovat motivy a téma společné oběma autorům a pokusí se o srovnání pojetí prostoru řeky, symboliky významu cesty a hledání smyslu života postav v literatuře pro dospělého čtenáře (J. K. Jerome) a v literárním odkazu prózy pro děti (K. Grahame).

Klíčová slova: Kenneth Grahame, J. K. Jerome, Temže, Londýn, plavba

Abstract

The aim of the bachelor's thesis is the literary legacy of the British writers K. Graham and J. K. Jerome, whose work is somewhat related to the region around the Thames River. In the introductory theoretical part, the work will introduce the concept of literary space-time (chronotope) according to M. Bakhtin's study and will focus on the function of the chronotope of the river and its symbolic meanings. The next part of the thesis will present the Scottish author of children's prose Kenneth Graham in the context of children's literature of the beginning of the 20th century and concentrate on the characteristics of the space, landscape and region around the River Thames in Graham's work of children's literature *The Wind in the Willows* in comparison with the prose of the author J.K. Jerome *Three Men in a Boat*. The work aims to analyse the motives and theme common to both authors and will try to compare the concept of the river space, the symbolism of the meaning of the journey and the search for the meaning of life of characters in literature for adult readers (J.K. Jerome) and in the literary reference of prose for children (K. Graham).

Key words: Kenneth Grahame, J. K. Jerome, Thames, London, sailing

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím zdrojů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 8.7. 2022

Podpis studenta:

Poděkování

Mé poděkování patří PhDr. Alici Sukdolové, Ph.D. za odborné vedení práce, pomoc při výběru tématu a vstřícný a milý přístup. Také děkuji za trpělivost a rady, které mi v průběhu zpracovávání poskytla.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Pojem literární časoprostor (chronotop)	2
2.1	Co je to chronotop	2
2.2	Chronotop dobrodružného románu.....	2
2.3	Význam chronotopů	3
2.4	Autor a chronotop.....	3
3	Temže jako symbol britské literatury	4
3.1	Podoby řeky napříč historií	4
3.1.1	Útočiště domorodců	4
3.1.2	Temže v době bojů	5
3.1.3	Vyjednávací území.....	6
3.1.4	Stavební počiny	6
3.1.5	Oblíbenost u šlechty	7
3.1.6	Jarmarky na ledě.....	7
3.1.7	Zábava na Temži	7
3.2	Temže z pohledu významných autorů	8
3.2.1	Temže v raném středověku	8
3.2.2	Proměny řeky v 17. a 18. století.....	8
3.2.3	Temže v pojetí T. S. Eliota.....	9
3.2.4	Londýnská řeka v Dickensově tvorbě a viktoriánském období	9
3.2.5	<i>Srdce temnoty</i> úzce spjaté s londýnským tokem	9
4	Kdo je Kenneth Grahame.....	10
4.1	Dětství.....	10
4.2	Život v Oxfordu	11
4.3	Život po Oxfordu	12
4.4	Počátky tvorby	12
4.5	Život v ústraní.....	13
5	The Wind in the Willows	13
5.1	Obecná charakteristika díla	13
5.1.1	Děj.....	13
5.1.2	Charakteristika hlavních postav	14
5.2	Hlavní motivy	15

5.2.1	Mentorství a přátelství.....	15
5.2.2	Mravnost.....	16
5.2.3	Společenské rozdíly.....	16
5.2.4	Příroda vs. Moderní svět	17
5.3	Popularita díla.....	18
5.4	Záhady díla	19
6	Jerome Klapka Jerome (J. K. Jerome)	19
6.1	Dětství.....	20
6.2	Kde se vzalo jméno Klapka	20
6.3	Autorské začátky	21
7	Three Men in a Boat	22
7.1	Děj	22
7.2	Hlavní postavy	23
7.2.1	J. (Jerome)	23
7.2.2	George	24
7.2.3	Harris	24
7.2.4	Montmorency	24
7.3	Původní předlohy postav	24
7.4	Motivy	25
7.4.1	Romantická příroda	25
7.4.2	Mravnost ve společnosti.....	26
7.4.3	Lidské neduhy	26
7.4.4	Boj s modernizací.....	27
7.5	Popularita díla.....	27
8	The Wind in the Willows vs. Three Men in a Boat	28
8.1	Tvorba autorů	28
8.2	Společné motivy	29
8.2.1	Přátelské pouto	29
8.2.2	Mravní zásady	30
8.2.3	Moderní svět.....	30
8.3	Symbolika Temže a přírody	31
8.4	Hledání smyslu života	32
9	Závěr	34
10	Bibliografie	35

1 Úvod

Literatura, společně s dalšími aspekty, patří neodmyslitelně mezi hlavní prostředky, které formují naši osobnost již od útlého dětství. Zpravidla se dětská literatura liší od literatury pro dospělé především tématem a prostředím, ve kterém se děj odehrává. Najdou se zde ale i výjimky, kdy se téma nebo časoprostor shodují, avšak jsou podány čtenáři odlišnou formou. Přestože se může zdát, že tyto dvě roviny literatury spolu nesouvisí, pravdou je, že se vzájemně ovlivňují a obohacují. I ryze dětská kniha může mít přesah do světa dospělého jedince a naopak. Jedním z takových případů je dílo *The Wind in the Willows* od Kennetha Grahama, jenž je jedním z hlavních témat této bakalářské práce.

Práce dále pojednává o literárním odkazu autorů K. Grahama a J. K. Jeroma, který zanechali v dílech britské literatury. Zaměřuje se na rozbor jejich děl, jež jsou úzce spjata s okolím řeky Temže.

V úvodní části je představen pojem literárního časoprostoru (chronotop) podle studie M. Bakhtina a dále se kapitola soustředí na funkci chronotopu řeky a její symboliky. Zkoumá řeku v průběhu její historie, a také se zaměří na podstatu řeky ve významných anglických literárních dílech.

Následující část se věnuje skotskému autorovi Kennethu Grahamovi, který je znám především pro svoji dětskou prózu. Tato část autora představí a zhodnotí jeho celkový vliv na dětskou literaturu na počátku 20. století. Detailněji se zaměří na charakteristiku prostoru, krajiny a regionu řeky Temže v Grahamově díle *The Wind in the Willows*.

Kapitola následující je věnována anglickému spisovateli J. K. Jeromovi, který je autorem knihy *Three Men in a Boat*. Soustředí se na jeho knihy pro dospělé čtenáře a zařadí dílo do kontextu autorovy tvorby.

Hlavním cílem je porovnání těchto knih a analyzování společných rysů, motivů a témat. Závěr práce se věnuje prostoru řeky Temže, který je pro oba příběhy společný. Zaměřuje se především na symboliku významu cesty a hledání smyslu života postav, jak v literatuře pro děti, tak i pro dospělé.

2 Pojem literární časoprostor (chronotop)

Ještě před tím, než se pustíme do samotné analýzy děl, je potřeba si osvojit základní pojmy literatury, mezi které patří časoprostor, díky němuž jsme schopni příběh a hlavní myšlenku díla lépe pochopit.

2.1 Co je to chronotop

„Pojmenování chronotop (doslova časoprostor) označuje vnitřní provázanost časových a prostorových vztahů, které jsou umělecky vyjádřeny v literatuře“¹ (Bakhtin, 1981, s. 84) (vlastní překlad). Pojem časoprostor můžeme tedy chápat, jak už název napovídá, jako neoddělitelnost prostoru a času. V literárním díle jsou tyto dvě složky chronotopu sloučeny do jednoho celku a obě vzájemně spolupracují. Čas se stává reálně hmatatelným a prostor na tyto proměny reaguje. V uměleckém chronotopu je dominantnější složkou již zmiňovaný čas, dá se tedy říci, že díky časoprostoru dokážeme díla rozlišovat do jisté míry podle druhů a žánrů. (Bakhtin, 1981)

2.2 Chronotop dobrodružného románu

Pro tento žánr je typickým motivem cesta. Dochází zde ke kombinaci zlomových bodů v životě člověka na pozadí skutečné prostorové proměnlivosti osoby, tedy s jejím putováním. Tímto se realizuje metaforické spojení „cesta života“. Pouť se uskutečňuje ve známém až nezajímavém prostředí, díky tomu vystupuje více na povrch samotný osobní příběh postavy. Pohyb už není nadále abstraktní, nýbrž konkrétnější.

Důležitou roli zde hraje také setkání, které se odehrává na již zmíněné cestě. Ve většině případech se zde pracuje s motivem silnice, kde se zástupci jednotlivých sociálních vrstev, náboženství, národností setkávají a jejich osudy se protínají v jednom bodě. Díky tomu se objevuje jedinečné spojení osudů, které by se za normálních okolností nestalo. (Bakhtin, 1981)

„Čas jakoby splývá s prostorem a plyne v něm (vytváří cestu) [...]“² (Bakhtin, 1981, s. 244) (vlastní překlad).

¹ „We will give the name *chronotope* (literally, time space) to the intrinsic connectedness of temporal and spatial relationships that are artistically expressed in literature.“ (Bakhtin, 1981, s. 84)

² „Time, as it were, fuses together with space and flows in it (forming the road) [...]“ (Bakhtin, 1981, s. 244)

Ačkoliv se jednotlivé druhy románu od sebe svými chronotopy liší, jeden znak mají společný: jedná se o stejné pojetí cesty. „[...] *cesta je vždy ta, která vede přes známé území, a ne přes exotický mimozemský svět*“³ (Bakhtin, 1981, s. 245) (vlastní překlad)

2.3 Význam chronotopů

Nejdůležitější podstatou časoprostoru je význam pro vyprávění. Je pomyslným centrem pro základní naraci příběhu. Osudy hrdinů prostřednictvím chronotopu ožívají a stávají se hmatatelnými, odrážejí konkrétní čas a místo příběhu. Jedná se tedy o pomyslný startovní bod, od kterého se vše odvíjí. Události, které se nacházejí od chronotopu dál se mohou zdát nezáživnými a v očích čtenáře pouhými fakty. Chronotop slouží jako prostředek, jenž umožňuje zhmotňování času v prostoru, jen díky němu se pointa příběhu stává reálnou. Veškeré abstraktní a filozofické prvky románu na základě časoprostoru ožívají a dostávají tvar.

Dle Bakhtina (1981) je každý literární obraz chrono tématem, dokonce i jazyk je chronotopický. Počet chronotopů je neomezený, vedle těch hlavních existují totiž i chronotopy vedlejší. Každý motiv v knize může mít svůj vlastní a jedinečný časoprostor.

U každého autora se v rámci jednoho literárního díla nebo produkce může objevit i více chronotopů najednou. Mezi nimi dochází k následné integraci a často se jeden z nich stává dominujícím, a řídí tak tok celého díla. Časoprostory mohou mezi sebou i spolupracovat a vzájemně se prolínat, nahrazovat nebo odporovat. (Bakhtin, 1981)

2.4 Autor a chronotop

Autor jakožto tvůrce příběhu, který mu dává ucelený tvar, se nachází mimo pole chronotopů, ale přesto je s nimi úzce spjat. Jeho činnost se projevuje hlavně při rozčleňování knihy na kapitoly a jiné dílčí části. Svět od něj můžeme vnímat buď z pohledu hrdiny, nebo vypravěče, anebo bez použití prostředníka nám příběh přenesou. I přes to, že autor daný příběh prožil, ocitá se mimo čas a prostor. Svět, jenž je v díle prezentován jako reálný, nám autor nikdy nemůže představit tak, aby se chronotopicky s realitou shodoval.

³ „[...] *the road is always on that passes through familiar territory, and not through some exotic alien world*“ (Bakhtin, 1981, s. 245)

Jak sám Bakhtin (1981, s. 256) uvádí, označení „*obraz autora*“⁴ je neadekvátní pojem, protože vše, co je považováno za obraz a následně vstupuje do chronotopů, je věc stvořená. To je ovšem v rozporu s autorem, protože on je osoba, která tyto skutečnosti vytváří. (Bakhtin, 1981, s. 256)

3 Temže jako symbol britské literatury

Temže neodmyslitelně patří mezi typické znaky londýnské atmosféry.

*„Funguje částečně jako jakési plátno, na které se promítala a promítá široká škála snů, nočních můr, úzkostí, nadějí a tužeb jak různými obyvateli Londýna, tak i těmi, kteří si město představují mimo hranice Londýna.“*⁵ (Barfield, 2007 [online]) (vlastní překlad)

Symbol řeky nám zároveň připomíná historické události na pozadí britských dějin. Je jakousi ukázkou transformace a veškerých proměn, které se za poslední dobu ve městě udály. Tento vodní tok má ale i své stinné stránky. Řeka představuje i vnitřní hrozbu pro londýnské obyvatelstvo, z důvodu vzrůstu hladiny vody, jenž je způsoben táním ledovců. Přesto se většina obyvatel řídí heslem: „[...] Londýn je městem Temže a nikoli naopak [...]“⁶ (Barfield, 2007 [online]) (vlastní překlad)

3.1 Podoby řeky napříč historií

Než přistoupíme k samotné analýze významu řeky v konkrétních dílech britské literatury, je potřeba si stručně osvětlit, jakou funkci v průběhu let Temže plnila.

3.1.1 Útočiště domorodců

Původně byl britský tok obkloповán písčitém prostředím, které se střídalo s bahnitými oblastmi. Poskytoval útočiště hojnému počtu ryb, a zároveň byla zdrojem potravy pro větší zvířata a první obyvatele. Podél toku se obvykle nacházely úlomky seker a dalších nástrojů, které lidé využívali při lovení. Už tehdy byla řeka jednou z možností, jak se se dopravit z místa na místo. To potvrdily archeologické nálezy kánoí, které se podle odhadu používaly před 5 000 lety. Temže následně začala sloužit i jako prostor k obchodování.

⁴ „*image of the author*“ (Bakhtin, 1981, s. 256)

⁵ „*It functions in part as a kind of screen onto which a wide range of dreams, nightmares, anxieties, hopes and desires have been and are projected by London's varied inhabitants, as well as by those who imagine the city from outside of London's limits.*“ (Barfield, 2007 [online])

⁶ „[...] *London is the Thames's city and not vice versa* [...]“ (Barfield, 2007 [online])

Mezi neolitem a dobou bronzovou bylo povodí hojně osídleno, neznámější byla oblast Runnymede. Ta se stala centrem kultury a výroby. Díky strategické poloze u řeky mohli místní obyvatelé pěstovat několik druhů zeleniny a mít domestikovaná zvířata. Řeka byla využívána i jako pohřebiště mrtvých. Oblast Runnymede v této podobě fungovala až do roku 55 př. n. l., kdy došlo k římské invazi. (Schneer, 2005)

3.1.2 Temže v době bojů

V průběhu let Temže výrazně měnila svoji podobu i funkci. Po roce 55 př. n. l. se stala prostředím, které bylo určeno k boji a prolévání krve. Nejen že byla svědkem všech nepřátelských konfliktů, ale představovala i jakýsi symbol naděje, který Římany odstrašoval, bahnitě oblasti dělali Claudiovi a jeho vojákům potíže.

Během skoro 300leté nadvlády Říma plnila řeka funkci obchodní a přepravní cesty. Kromě lodí určených k boji byly podle nálezů velké množství rybích kostí identifikovány i lodě rybářské, které se nacházely v přístavech. Během okupace byl Londýn velkým vývozcem ovoce, zeleniny, dobytka atd. „*Pokud jde o zvýšenou prosperitu Británie: řeka to neumožnila, ale rozhodně usnadnila.*“⁷ (Schneer, 2005, s. 20) (vlastní překlad) Postupně se tedy z řeky stávala hlavní mezinárodní tepna. S nárůstem popularity řeky se zvyšoval i počet obyvatel v Londýně, který se stal hlavně tržištěm.

Když se Anglie zbavila římské nadvlády, začaly probíhat boje mezi místními domorodci. „*Dvě království, Wessex a Mercia, začala převládat, a nakonec to druhé bylo nuceno uznat první za nejvyšší. Horní tok řeky sloužil jako hranice mezi nimi, [...]*“⁸ (Schneer, 2005, s. 23) (vlastní překlad) Následně se území bránilo proti nájezdům Dánů i Vikingů až do nástupu Normanské dynastie roku 1066. V průběhu těchto let sloužil tok i jako místo k pohřbívání nebo stavění hradů a pevností. Dva nejznámější jsou dílem Normanů: jeden s pohledem na Windsor a druhý na místě dnešního Tower Hill. „*Tyto hrozivě vypadající struktury signalizovaly vývoj v historii řeky, který dosáhla nové etapy. Nyní se Temže prolíná se symbolikou anglické státní moci a bojem za různé anglické svobody.*“⁹ (Schneer, 2005, s. 26) (vlastní překlad)

⁷ „*As for Britain's increased prosperity: the river did not make it possible, but certainly facilitated it.*“ (Schneer, 2005, s. 20)

⁸ „*Two kingdoms, Wessex and Mercia came to predominate and eventually the latter was forced to recognise the former as supreme. The upper reaches of the river served as a boundary between them, [...]*“ (Schneer, 2005, s. 23)

⁹ „*These ominous looking structures signalled an evolution in the history of the river, which reaches a new stage in its history. Now the Thames becomes enmeshed with the symbolism of English state power and with the struggle for various English liberties.*“ (Schneer, 2005, s. 26)

3.1.3 Vyjednávací území

Na počátku 13. století, když na trůn nastoupil Jan Bezzemek, se Anglie ocitla v krizi, protože se jí nedařilo v domácí ani zahraniční politice. Janova neoblíbenost se zvětšila především poté, co ztratil významné kolonie v Normandii a následně zvýšil daně. Baroni, kteří se už v minulosti snažili o omezení pravomoci krále, roku 1215 vtrhli do Londýna a chtěli po králi, aby podepsal dokument s jejich požadavky. Vyjednávání se nakonec uskutečnilo na neutrálním území v Runnymede. Na základě toho byla následně zhotovena 15. července 1215 *Magna charta libertatum*, díky které se musel panovník ve svém rozhodování podřizovat určitým zákonům, a tak měla Anglie zaručené občanské svobody. Součástí dokumentu byl mj. i požadavek na zbavení cla u obchodníků. (Schneer, 2005) „Když lidé mysleli na Magnu chartu, mysleli na ni jako na kořen britské svobody, a když na to mysleli, mysleli na setkání v Runnymede a mysleli na Temži.“¹⁰ (Schneer, 2005, s. 31) (vlastní překlad)

3.1.4 Stavební počiny

Během několika staletí se obchod na Temži stával více populární a s tím souviselo i postupné přibývání londýnské populace. Důsledkem byla stavba obrovských doků, jenž lemovaly břehy Temže. Nejznámější byly např. Surrey Commercial Docks nebo Royal Albert Dock. Na počátku 19. století vznikly systémy hrází, bazénů a skladů. Pro tuto oblast se zažilo označení „dockland“. (Schneer, 2005, s. 195)

Začátkem 40. let 19. století otec a syn Brunelovi spojili břehy Temže podvodním tunelem, který se mohl pyšnit tím, že byl první na světě. Přes 400 metrů dlouhý most byl nakonec kvůli rozsáhlým povodním dokončen až v roce 1843 a dodnes jím projíždějí vlaky. (Schneer, 2005)

Řeku v současnosti zdobí několik mostů, z nichž nejznámější je Tower Bridge, který byl dostaven v roce 1894. Po osmileté práci se stal největším zvedacím mostem té doby. Díky hydraulicky poháněným zvedákům jsou po Temži schopny proplout i větší lodě. Dnes se jedná o velmi oblíbenou turistickou atrakci. (City of London, ©2022)

¹⁰ „When people thought of Magna Carta they thought of it as the root of British liberty, and when they thought of that they thought of the meeting at Runnymede and they thought of the Thames.“ (Schneer, 2005, s. 31)

3.1.5 Oblíbenost u šlechty

Londýnská vyšší společnost začala řeku využívat jako nástroj pro ukázkou své majetnosti, a tak břehy začaly postupně obklopovat domy a paláce. Nejvíce známé byly paláce ve Westminsteru a Greenwiche.

Roku 1717 se konal u řeky královský piknik. Na počest krále Jiřího I. složil Georg Friedrich Händel kantátu s názvem „*Vodní hudba*“¹¹ (Schneer, 2005, s. 63), která tehdy zazněla poprvé v podání, jak ho známe dnes. Romantické okolí řeky se snoubilo s radostnými tóny trubek. „*Lze si představit povznesenou náladu těch, kteří měli tu výsadu poprvé slyšet Velkou hudbu onen večer na Temži.*“¹² (Schneer, 2005, s. 65)

3.1.6 Jarmarky na ledě

Na počátku 18. století se několikrát za sebou stalo, že Temže zamrzla. Londýňané té příležitosti využili a pořádali na zamrzlé hladině mrazivé veletrhy. Jarmarky přilákaly několik tisíc lidí, kteří si užívali ledních radovánek. Lodě se přeměnily na sáně, obyčejné stánky na vyhřívané stany s punčem. Vše bylo doprovázeno sportovními akcemi. Dokonce kočí vyhnali své koně na led a uspořádali na něm provizorní dostihy. Život z ulice se rázem přesunul na vodní tok. Začaly se zde provozovat běžné služby jako kadernictví či kovářství. Každý výrobek, který měl označení „zakoupeno na Temži“, byl velice žádaný. Jarmarky musely být zrušeny po roce 1831 kvůli stržení starého London Bridge. Do této doby zamrzla řeka asi desetkrát a jarmark z roku 1683 byl tím největším. (Schneer, 2005), (Thornbury, 2007 [online])

3.1.7 Zábava na Temži

Obyvatelé Londýna si našli chvíli na zábavu nejen během zimních měsíců, když byla Temže zamrzlá, ale i v létě. Pravidelně se zde konaly vodní turnaje, při kterých se utkávali bojovníci, kteří proti sobě plavali na pramicích a následně se bránili mečem nebo holí. Těchto aktivit se často účastnili i samotní králové.

Známa je také soutěž ve veslování o Doggetovu cenu, kterou dostane ten, kdo úspěšně překoná řeku v jejím nejsilnějším proudu. Vítězové jsou i finančně odměňováni. (Thornbury, 2007, [online])

¹¹ „*Water Music*“ (Schneer, 2005, s. 63)

¹² „*One may imagine the high spirits of those privileged to hear the Water Music played for the first time that night on the Thames.*“ (Schneer, 2005, s. 65)

3.2 Temže z pohledu významných autorů

Řeka byla oblíbeným tématem napříč všemi generacemi spisovatelů. Následující pasáž pojednává o tom, jak se vyobrazení londýnského toku měnilo v průběhu let v dílech nejznámějších britských autorů.

3.2.1 Temže v raném středověku

V tomto období bývá u řeky zdůrazňována její venkovská povaha, tehdy bylo její pobřeží obklopeno květinovou výzdobou. Často je oslavována hlavně pro svoji rozměrovou důležitost, nikoliv významovost pro Londýn a jeho obyvatelstvo. To je vidět i v publikaci od Michaela Draytona (1563-1631) s názvem *Sonet ze sekvence Idea na Temži*, kde tok označuje jako „královnu našich povodní“. Společně s Temží oslavuje i anglickou královnu, Alžbětu, kterou zde oslovuje jako Bety. Opačným pohledem se vyznačuje Izaak Walton (1593-1683), který na Temži pohlíží velkolepěji, dokonce ji přirovnává k Tibeře. Tato tvrzení byla populární zřejmě proto, že Londýn před 19. stoletím byl poměrně malým a uzavřeným městem. (Thornbury, 2007 [online])

V poezii byla řeka vnímána víc jako prostředek komunikace než jako londýnské prostředí. Existovala však místa, která byla pro básníky i v této době inspirativní. Jednalo se především o oblast Westminsteru, která sloužila zejména jako sídlo panovníků. Oproti tomu byla obchodníky přeplněná řeka pouze nezajímavou banalitou. (Barfield, 2007 [online])

3.2.2 Proměny řeky v 17. a 18. století

Od 17. století došlo k masivnímu nárůstu počtu obyvatel v Londýně, a tak nebylo divu, že vztah k milované Temži byl čím dál tím složitější. Toto téma vedlo k vyvolání dvou otázek: zda na Temži pohlížet tradičním způsobem, který vychází z pastorační tradice (Temže v raném středověku), anebo satirickým, který spíš bere v potaz rostoucí znečištění toku. Druhý pohled rezonoval společností mnohem častěji, kvůli rozrůstajícímu se počtu obyvatel ve městě.

I přes to, že si básníci uvědomují problém, který se týká znečištění řeky, jsou stále schopni na ni pohlížet i z pozitivní strany, která vyzdvihuje především vykupitelské a pastevecké schopnosti. (Thornbury, 2007 [online])

Temže se v 18. století začala měnit před očima a stával se zní prostředek k dopravě či ubytování.

Z původně venkovsky laděné říčky se postupně stával veletok, protékající evropskou metropolí. V literatuře funguje jako imaginativní chronotop, který má připomínat původní skromnou stránku řeky. Přestože je Temže ovlivňována lidskou činností, stále se na ní dá najít něco vznešeného a dokáže se vymanit ze spáru města. (Barfield, 2007) (Thornbury, 2007 [online])

3.2.3 Temže v pojetí T. S. Eliota

Velkou roli hraje obraz Temže v díle *Pustá země* od T. S. Eliota. Obyvatelé této země – „ztracené duše proudící přes London Bridge“ – jsou hodně ovlivněni industrializací Londýna a přebírají aktuální ideologie. Na řeku pohlíží jako na připomínku sociálního odcizení, melancholie a zoufalství. Chronotop Temže je pro Eliota symbolem kritiky společnosti, kdežto např. pro D'Aguiara se jedná o možnost vykoupení minulosti přítomností. (Barfield, 2007 [online])

3.2.4 Londýnská řeka v Dickensově tvorbě a viktoriánském období

Tak jako je potřeba řeku oslavovat kvůli její užitečnosti z hlediska pitného zdroje pro město, příležitosti pro dopravu, je nutné ji ale i kritizovat za to, že přináší znečištění, nemoci nebo např. imigranty. V 19. století se ještě více stupňoval vztah řeky a obyvatel, kdy se Temže stala symbolem pro postavy padlých žen, které zde páchaly sebevraždy.

Naopak Dickens se na Temži dívá jako na možnost pozitivního útěku od všední reality, avšak se zprvu může zdát jako chaotické skladiště odpadků. Dickens připomíná fakt, že samotná Temže uniká z Londýna, a to ji může později sloužit jako prostředek pro útěk z anglického velkoměsta. Tímto se volně inspiroval J. K. Jerome, který ve své knize *Three Men in a Boat* použije řeku Samne, která je za Londýnem, jako šanci k úniku.

Řeka je v tomto období vnímána jako něco, co vede k moři a neznámým věcem, ale zároveň se od moře i vrací a zavede nás no známého Londýna. (Barfield, 2007 [online])

3.2.5 Srdce temnoty úzce spjaté s londýnským tokem

Na rozdíl od ostatních autorů se u Josepha Conrada v jeho románu *Srdce temnoty* na začátku nesetkáváme s již známým obrazem doků na řece, nýbrž se nacházíme v samotném ústí. Conrad tím tak odkazuje na dřívější vyobrazení Temže, kdy ještě nebyla zastavěna domy, a byla zde možnost lehkého úniku z víru metropole. Vodní tok je zde líčen jako snové místo s nekonečným množstvím možností.

Zároveň se Conrad uchyluje ke smutnějšímu stylu líčení, kdy nastiňuje prázdnotu řeky, která je bez náznaku svobody. Temže je oslavována i kvůli mužským činům, které se zde udály.

Řeka nesloužila pouze jako obchodní cesta, ale především jako prostředek, pomocí kterého na sebe země vyvíjely tlak a vzájemně se kulturně a sociálně ovlivňovaly. (Barfield, 2007 [online])

4 Kdo je Kenneth Grahame

Následující část pojednává o autorovi, který patřil mezi jedny z nejvýznamnějších britských spisovatelů v dětské literatuře. Stručně je zde představen jeho život, kariéra a následně i samotné dílo *Wind in the Willows*.

4.1 Dětství

Grahame se narodil 20. července roku 1859 v Edinburghu, jako třetí dítě právníka Jamesa Cunninghama Grahama. Jeho dětství bylo poměrně chaotické. Nejprve se rodina přestěhovala do Argyllhire, kde jeho otec vykonával funkci zastupujícího šerifa. Původně zde žili v náhradních domovech, dokud jim nebyl postaven dům nový. Kennethova matka následně po porodu čtvrtého dítěte zemřela na spálu, to bylo skotskému autorovi pouhých pět let. Vzhledem k tomu, že otec vykonával náročnou práci, rozhodl se, že děti svěří do výchovy paní Inglesové, babičce z matčiny strany. Tato dáma žila v The Mount Cookham Dean, vesnici poblíž Thames v Berkshire. Její povaha by se obecně dala charakterizovat jako chladná a přísná, i to Grahama později inspirovalo k napsání jedné z jeho knih *Zlatý věk*.

Po sedmi letech soužití s babičkou se otec pokusil o převzetí výchovy, ale neúspěšně. Nakonec přišel o práci v Berkshire a přestěhoval se do Francie, od té doby o děti nejevil zájem. Sourozenci – Helene, William, Kenneth a Roland se vrátili k babičce, jež se přestěhovala do hrabské vesnice v Cranbourne. V devíti letech byl Kenneth poslán do školy St. Edward's school v Oxfordu. Zde byl spokojeným studentem a dařilo se mu ve všech rovinách. (Carpenter, 1991)

„Nic neudělalo na Grahamovu mysl hlubší dojem než začátek jeho školních dnů: znamenají konec jedné éry. Od nynějška jsou sen a realita navždy odděleny a nejistý soukromý svět, který si děti vytvořily, existuje pouze v paměti.“¹³ (Green, 1982, s. 29) (vlastní překlad)

4.2 Život v Oxfordu

Jak již bylo zmíněno, Kenneth byl školním systémem fascinován, do té doby, než okusil atmosféru v Oxfordu. Protože škola svatého Edwarda byla poněkud nová, panovaly zde anarchističtější podmínky, které se prolínaly s náboženským založením. Tyto nekomfortní podmínky přinutily Grahama k únikům do přírody, které byly pro něj osvobozující a inspirující. Zprvu byl Kenneth režimem šokován, ale po několika dnech soužití se u něj projevila oxfordská dravost. Ta byla potřeba v jednotlivých bojích proti větším a silnějším mužům, s čímž Grahame neměl zkušenost. Učitelé zde představovali autority, které se nikdy neomlouvaly a nechybovaly.

Je až obdivuhodné, že zde Kenneth vydržel studovat sedm let a měl vynikající výsledky. Získal řadu ocenění, poprvé se objevil v tisku a podílel se na vytváření kroniky. Zajímavostí je, že veškeré vzpomínky na školní léta má tento spisovatel spojen nikoli s anekdotami, nýbrž místy, na kterých leccos prožil. (Green, 1983) Jak sám Grahame řekl: *„Dva vlivy, které se tam do mě nejvíce vsákly a od té doby ve mně zůstaly, byly na jedné straně dobrá šedá gotika a druhé straně chladné odlehlé oblasti Temže – ‘rozvlněná Temže’, vzdálená a naháněna vážkou...“¹⁴(Green, 1983, s. 39) (vlastní překlad) Možná i toto byl jeden z momentů, kdy se spisovatel do okolí řeky zamiloval. Tvrdil, že řeka je věrná a plynulá, představuje smysl života a nikdy člověka neopustí. Zároveň se jedná o poslední přirozené útočiště, kde se jedinec schová a izoluje od postupující mechanizace a rychlosti okolního světa. „Všechna tekoucí voda působila na Grahama téměř hypnoticky: dokázal stát a zírat na ni celé hodiny.“¹⁵ (Green, 1983, s. 38) (vlastní překlad)*

¹³ „Nothing made a deeper impression on Grahame’s mind than the beginning of his school-days, they mark the close of an era. Henceforward dream and reality are separated for ever, and the precarious private world the children had created exists only in memory.“ (Green, 1982, s. 29)

¹⁴ „The two influences which most soaked into me there, and have remained with me ever since, were the good grey Gothic on the one hand and, on the other, the cool secluded reaches of the Thames – ‘Stripling Thames,’ remote and dragon-fly haunted...“ (Green, 1983, s. 39)

¹⁵ „All running water affected Grahame almost hypnotically: he could stand and stare at it for hours.“ (Green, 1983, s. 38)

4.3 Život po Oxfordu

Po vystudování střední školy v Oxfordu bylo Kennethovi řečeno, že rodina nemá dostatečné finanční prostředky na to, aby mohl jít na univerzitu. Místo toho mu byla nabídnuta stáž v Bank of England, kam po 2 letech práce ve strýcově westminsterské kanceláři zamířil. Fakt, že nemůže nastoupit na univerzitu v Oxfordu, nesl Grahame s obtížemi. Kvůli těmto okolnostem se pomalu začal vzdalovat svým snům, jedním z nich bylo psaní na plný úvazek nebo akademická kariéra.

Zprvu neoblíbená práce v bance se pro něj stávala čím dál tím příjemnější, a i zde zaznamenal velký kariéerní postup. Tamní londýnský život mu začal vyhovovat i prostředím. Miloval dlouhé prozkoumávání zapadlých uliček a restaurací v Soho. Seznámil se zde i s významnými osobnostmi jako byli: James Furnivall (zakladatel *Early English Text Society*), anebo Thomasem Hughesem, který vedl veslařský klub. Furnivall často brával Grahama na řeku veslovat a byl jedním z podporovatelů, díky kterým začal Kenneth aktivně psát. (Carpenter, 1991)

4.4 Počátky tvorby

Mezi autorovy prvotiny patřila lyrická díla, později se ale přeorientoval na eseje, které byly volně inspirované Robertem Louistem Stevensonem. V roce 1887 začaly londýnské listy publikovat jeho krátké úryvky, které se týkaly všednodenních věcí. Snažil se v nich o únik z pracovní zátěže, v tom mu pomáhalo cestování po Středomoří nebo dlouhé procházky po Berkshiru. Mezi další témata patřilo jídlo, pití, anebo spánek.

V roce 1893 vychází sbírka s názvem *Pagan Papers*, jednalo se o sbírku esejí. V té době si Grahama všimá W. E. Henley, který ho přiměl k pravidelnému přispívání do časopisu *National Observer*, kde sám působil. Pokoušel se Grahama přesvědčit, aby práce v bance zanechal a věnoval se psaní na plný úvazek, ale všechny pokusy selhaly. Ne, že by tyto nabídky Kennetha nelákaly, chtěl okusit bohémský život, ale přesto byl ve své práci spokojen a vyhovovala mu jistota pohodlného života.

Pagan Papers se týkaly šesti příběhů o rodině dětí bez rodičů ve venkovském prostředí, zde Grahame použil autobiografické rysy ze svého dětství. Literární kritika si tohoto díla nijak nevšimla, zato čtenáře oslovilo velice. V roce 1895 bylo dílo rozšířeno o další dětské příběhy a vydáno pod názvem *The Golden Age*. Sběrka se stala natolik oblíbenou, že pokračování z roku 1898 pod názvem *Dreamy Days* se zařadilo mezi nejvýznamnější díla dětské literatury vůbec. (Carpenter, 1991)

4.5 Život v ústraní

Po publikování *Dreamy Days* se přesunul na osm let do ústraní a psaní se vůbec nevěnoval. Jeho hlavní náplní života byl malý syn Alastair, kterého vychovával společně s manželkou Elspeth Thomsonovou, se kterou se oženil v červenci roku 1899. Svému synovi často vyprávěl pohádky na dobrou noc. Jednoho večera, když chlapec dostal záchvat pláče, mu vyprávěl o žirafách, krtcích a vodních krysách. Toto by se dalo považovat za počátek vzniku díla *The Wind in the Willows*.

Příběh se během čtyř let rozrůstal, nejprve sloužil pro pobavení syna, ale poté skrýval i touhu po zveřejnění. (Dílu *The Wind in the Willows* se práce věnuje v následující kapitole) Po publikaci Grahame odešel z funkce tajemníka v bance z důvodu špatného zdravotního stavu. (Carpenter, 1991)

5 The Wind in the Willows

„*The Wind in the Willows* je jednou z nejvýznamnějších anglických dětských knih, knížek o zvířatech a klasická kniha o 'dovádění na lodičkách'.“¹⁶ (Hunt, 2018 [online])
(vlastní překlad)

5.1 Obecná charakteristika díla

Kniha, jež byla vydána roku 1908, původně sloužila k uspávání malého syna Kennetha Grahama. Později autor příběhy sepsal do svazku, který pojednává o zvířecích hrdinech a je prokládán popisy venkova, na jehož pozadí se odehrávají různá dobrodružství.

Jedná se o příběhy několika zvířecích přátel a sousedů z anglického venkova – Jezevec, Žabák, Krteček a Krysa. Po celou dobu příběhu si zvířátka zachovávají typické zvířecí zvyky, přestože se v některých ohledech chovají jako lidé (mluví, antropomorfní zvyky). (Hunt, 2018 [online])

5.1.1 Děj

Na počátku příběhu se Krtek rozhodl jít na nábřeží, protože nechtěl absolvovat tradiční jarní úklid, tam potkal hraboše Krysu, který ho vezme na projížďku lodičkou.

¹⁶ „*The Wind in the Willows* is one of the most famous English children's books, one of the most famous books about animals, and classic book about 'messing about in boats.'“ (Hunt, 2018 [online])

Následně spolu stráví několik jarních měsíců. Krysa bere Krtka do různých zákoutí řeky společně s dalšími přáteli.

V další části příběhu se již zmiňované postavy vydávají navštívit Žabáka, který si pořídil karavanu s koňmi. Při divoké projížďce je jeden z koňů splašen motorovým vozidlem, a tak karavana skončí v příkopě, od té doby je Žabák fascinován motorovým světem.

Poslední postavu, Jezevce, Krtk navštívuje za zasněženého zimního dne. Krtk se ale při hledání Jezevce ztratí, a tak se schová do úkrytu pod kořeny stromů. Naštěstí ho najde Krysa a společně se chtějí vydat na cestu k domovu, kterou ale neznají.

Zachrání je moudrý Jezevec, který je uvítá ve svém skromném obydlí. Tam se Jezevec dozvídá o žabí posedlosti automobily, která skončila už několika nehodami. Za zasněženým oknem spolu zvířátka spředou plán, jak Žabáka chránit před ním samým.

Na jaře je Žabák dán do domácího vězení, ze kterého se mu podaří uniknout, a nakonec je zatčen policií za rychlou jízdu a je poslán na 20 let do vězení. Zde si získá sympatie vězňatovy dcery a díky ní z vězení unikne. Žabák se vrací za svými přáteli, kteří ho ovšem informují o tom, že sídla Krtka a Jezevce se zmocnily lasice z Divokého lesa. Společnými silami skupina přátel lasice porazí a vyženou. Na tuto počest Žabák uspořádá oslavný banket, na kterém se projeví jeho změna osobnosti. Svoji bujarost si vybíjí nadále už jen na lidech, kteří ubližují jeho známým.

Na pozadí tohoto hlavního příběhu se odehrávají ještě drobné povídky s Krtkem a Krysou. Objevují se mezi líčením žabího dobrodružství. (Bauer, 2018 [online])

5.1.2 Charakteristika hlavních postav

5.1.2.1 Krtk („Mole“)

Též známý pod přezdívkou „Moley“. Jedná se o postavu, která oplývá moudrostí a loajálností ke svým přátelům. Zároveň se u něj projevuje štedrost a nezávislost. S tímto hrdinou se čtenář seznámí jako první. Zprvu se může zdát, že je Krtk nesmělý a žije rád ve stereotypu. Později se však rozkouká a z typicky podzemního tvora se stává soběstačný a statečný jedinec. V průběhu příběhu si čtenář všimne postupného vývoje této postavy a jejího celkového dospívání. (Grahame, 1993) (Jones, 2014 [online])

5.1.2.2 Krysa („Rat“)

Tomuto hrdinovi se přezdívá „Ratty“, ačkoliv se nejedná o krysou, ale vodního hraboše.

Krysa se vyznačuje laskavostí, vstřícností a vzájemnou láskou, kterou chová ke svým blízkým. Jedním z jeho benefitů je také schopnost vystupování a zodpovědnosti. Nejlépe se cítí ve svém domově kolem řeky. Je velice věrný, a to zejména svému oblíbenci, Krtkovi. Je to velký snílek, to se projevuje i v tom, že vidí krásu situací tam, kde by ji jiní nehledali. (Grahame, 1993) (Jones, 2014 [online])

5.1.2.3 Ropucha („Toad“)

V českých překladech se nejčastěji používá označení „Žabák“, proto se i ve své práci budu nadále přiklánět k tomuto jménu.

Žabák, který je známý i pod přezdívkou „Toady“ je bezpochyby nejkontroverznějším aktérem příběhu. Ve zdánlivě drobném těle se skrývá přelétavá a majetnická povaha. Jedná se totiž o jedince, který reprezentuje britskou vyšší třídu. Po svém otci zdědil panství Toad Hall, i to bylo jeden z důvodů, proč se jedinec štítí příslušníků nižších tříd. Přestože se na povrchu jeho duše nachází pevná skořápka, uvnitř je Toady ve skutečnosti mnohem zranitelnější, než si kdokoli dokáže představit. Velmi inspirativní je jeho zapálení pro danou věc. Přátelé na něj však musí dávat velký pozor, protože se tato postava dostává lehce do závislosti na věcech, které mu přinášejí radost. Ke konci knihy dochází k jednoduché změně povahových rysů. (Grahame, 1993) (Jones, 2014 [online])

5.1.2.4 Jezevec („Badger“)

Pan Badger je ze všech postav nejstarší a nejdospělejší, co se týká uvažování. Disponuje rozumností a pro skupinu přátel je ochotný udělat téměř cokoli. Kvůli tomu, že žije v osamoceném podzemním komplexu v Divokém lese, je trochu zdrženlivý a samotářský. Je to právě on, kdo nejvíce apeluje na Žabáka, aby přestal se svými manýry. (Grahame, 1993) (Jones, 2014 [online])

5.2 Hlavní motivy

5.2.1 Mentorství a přátelství

Příběh zvířecích kamarádů je založen na silném přátelském poutu, které ustojí všechny nátlaky, jak ty vnější, tak i ty, kterou jsou způsobovány změnou chování

některých postav. I přes veškerá úskalí drží zvířata při sobě, a to je posouvá na hranici lidského chování.

Ve 20. století bylo potřeba, aby mladí muži našli své čestné místo ve světě, k tomu jim měl dopomáhat tzv. mentor, jenž byl starší a zkušenější.

Toto se přenáší i do románu *The Wind in the Willows*. Čtenář si zde může povšimnout hned dvou náznaku mentorství. Jeden je v případě Krtka a Krysy a další u Žabáka a Jezevce. Krysa představuje pro Krtka vhodného rádce, který ho dovede až do dospělosti a začlení do společnosti. Díky němu se Krtěk více socializuje a stává se z něj laskavý gentleman. Naopak Žabák potřebuje nad sebou pevnou ruku, která se nebojí zakročít a udávat mu přesné hranice snesitelnosti. Takovým mentorem se stává Jezevec, jakožto nejzkušenější dokáže se stoickým klidem Žabáka umírnit a změnit jeho povahové rysy. (Jones, 2014 [online])

5.2.2 Mravnost

Ačkoli se zvířata po celou dobu chovají a dodržují zásady jako zastupitelé zvířecí říše, nelze si u nich nevšimnout, že přebírají lidské vlastnosti. V mnoha případech je zde vyzdvihována pohostinnost, zejména u Krysy a Jezevce, a naopak je u některých kritizován její nedostatek, hlavně u Žabáka. Tyto až nepatrné detaily jsou základem pro didaktický účel knihy. Pravdivost tohoto tvrzení dokazuje fakt, že Grahame se ve svém díle často obrací ke čtenáři a sám na něj apeluje, aby se poučil z prožitých příběhů a odnesl si základy dobré etikety. (Jones, 2014 [online])

5.2.3 Společenské rozdíly

I přes velké přátelské pouto, které hlavní hrdiny románu spojuje, lze mezi nimi najít značné rozdíly a neshody, co se společenského života týče. Žabák je zástupcem movité třídy. Přebývá na velkolepém panství Toad Hill u řeky a žije z peněz svého otce. Jeho způsoby zábavy jsou proto nákladné a on se tím rád chlubí. Velice často se v románu objevuje, jak Toad kritizuje příslušníky nižších vrstev, tedy i své přátele, kteří nemají takové finance. Je zde vidět i značný rozdíl mezi tím, když Žabák hovoří se zástupcem vyšší nebo nižší vrstvy. Postavy, jež nemají takové bohatství se často snaží Žabákovi pomoci a zachránit ho za každou cenu, přesto s nimi Toad mluví arogantním a nerespektujícím způsobem.

Ačkoliv je Žabák vysokého společenského postavení, morálně se nachází na úplném dně. Přestože jeho přátelé nežijí tak velkolepý život jako on, jsou skromní a štedří, tím se

stávají morálně nadřazenými. Autor zde poukazuje na to, jak bohatství bez kontroly dokáže v člověku vyvolat chamtivost, ale i to že společenské rozdíly nepřetrhají silné mezilidské vazby.

Krysa, Krtek a Jezevec jsou krásným příkladem, jak se dá osobní bohatství využít k pomoci druhým. „*Jinými slovy, peníze nejsou omluvou pro to, být sobecký, blahosklonný nebo urážlivý.*“¹⁷ (Brock, 2021 [online]) (vlastní překlad)

5.2.4 Příroda vs. Moderní svět

Střet těchto dvou světů se projevuje hlavně tím, jak ho vnímají samotní hrdinové. Pro Krta, Žabáka a Krysu představuje prostředí okolo řeky Temže dobrodružství, zábavu a oázu klidu s domovem. Pro Jezevece se stává lákavější a hravou, protože toto místo nemá tak okoukané.

„*Tímto způsobem román rámuje přírodu jako něco, co naplňuje a chrání – je to zdroj krásy, pohodlí a zábavy.*“¹⁸ (Brock, 2021 [online]) (vlastní překlad) Řeka představuje místo, kde se nachází vše, co člověk, či zvíře k životu potřebuje. (Brock, 2021 [online]) Samotné postavy jsou přesvědčeny, že přírodní svět nabízí mnohem více zážitků než cokoli jiného, to potvrzuje i jedna z nejslavnějších vět knihy: „*Věř mi, můj mladý příteli, nic – absolutně nic – nemá ani poloviční hodnotu dělat než jednoduše dovádět na lodičkách...*“¹⁹ (Grahame, 1993, s. 14-15) (vlastní překlad) Tímto výrokem nechtěl Grahame naznačit, že neexistují i jiné podstatné věci ve světě, nýbrž podtrhnout tu skutečnost, že pobyt v přírodě se řadí mezi jedny z nejdůležitějších. Povodí řeky je zobrazováno duchovně až mysticky, často se stává, že vítr k postavám promlouvá, cosi našeptává, a přebírá tak některé lidské vlastnosti. Vzbuzuje v lidech pocit bezpečí, ale zároveň i respektu, který je potřeba tolerovat.

Do kontrastu s přírodou je zde postaven svět moderních technologií, konkrétně automobilů, ve kterých najde své zalíbení Žabák. Destruktivita a ošklivost tohoto světa je zobrazena hlavně tehdy, když Toad jeden automobil nabourá. Působení světů se odráží v Toadově osobnosti. Dokud na něj působí zindustrializované prostředí, chová se sobecky, majetnický a domýšlivě. Na konci románu se ale z Žabáka stává poklidný venkovský

¹⁷ „*Money, in other words, isn't an excuse to be selfish, condescending, or abusive.*“ (Brock, 2021, [online])

¹⁸ „*In this way, the novel frames nature as something fulfilling and protective – its's source of beauty, comfort, and amusement.*“ (Brock, 2021 [online])

¹⁹ „*Believe me, my young friend, there is nothing – absolutely nothing – half so much worth doing as simply messing about in boats...*“ (Grahame, 1993, s. 14-15)

gentleman, který se odpoutává od automobilů a navrácí k přírodě. Tím chtěl autor naznačit, že unášení se proudem řeky a zvuky přírody je mnohem naplňující než moderní rychlý a konzumní způsob života. (Brock, 2021 [online])

5.3 Popularita díla

Původně se měl román jmenovat *The Wind in the Reeds*, ale W. B. Yeats vydal knihu, která měla skoro identický název, a tak se Grahame rozhodl pro název *The Wind in the Willows*. Všichni vydavatelé, kterým bylo dílo zasláno, ji odmítli, až na *Methuen*, kteří se ale s Grahamem domluvili, že mu nezaplátí žádnou zálohu.

Na podzim roku 1908 byla kniha vydána a literární kritici slovy nešetřili. Dílo bylo považováno za nevhodné a nezábavné pro dětské čtenáře, a naopak pro dospělého bylo neuchopitelné. Arnold Bennett jako jediný vznesl pozitivní reakci, když ji prohlásil za „zcela úspěšnou“.

Po tomto neočekávaném propadu odeslal Grahame kopii knihy tehdejšímu americkému prezidentovi Theodorovi Rooseveltovi, jelikož v minulosti vyjádřil obdiv k jeho dřívějším dílům. Rooseveltovi se dobrodružný román velice zamlouval, a proto přinutil vydavatelství *Scribners*, aby knihu vydalo. Od té doby kniha nabírala na popularitě a prodeje rostly raketovou rychlostí. (Preston, 2008 [online])

V současnosti existuje 50 vydání v anglickém jazyce. Dílo bylo zveršováno, a dokonce přetvořeno do anglických učebnic pro děti. Nechybí ani audio a video adaptace, filmy, leporela, divadelní hry aj. Kniha se dočkala i pokračování s názvem *The Willows in Winter* (1993) od William Horwooda. Knížka se stala také inspirací pro sochařské umění, anebo pro svět Disneylandu. (Hunt, 2018 [online])

Na počest díla byla otevřena i část muzeum *River & Rowing Museum* v Henley on Thames, kde díky 3D výstavě ožívá příběh zvířecích kamarádů. Speciální oslavy zde probíhaly hlavně v roce 2008, kdy kniha oslavila 100 let od svého vydání. (Preston, 2008 [online])

5.4 Záhady díla

„Co dělá největší záhadu (kromě skutečnosti, že tuto anglickou knihu napsal Skot) je to, že *Wind in the Willows* vůbec není dětská kniha – ani autor, ani původní nakladatelé nikdy nenaznačili, že by tomu tak bylo.“²⁰ (Hunt, 2018 [online]) (vlastní překlad)

Nejedná se ani o klasický příběh o zvířatech, jak se všichni milně domnívají. Hlavní úlohou postav je upozorňovat na lidské neduhy. Motiv lodí je také zavádějící, protože se o nich hovoří pouze ve 2 z 12 kapitol. Další záhadou je samotný název. Slovo „vrby“ („willows“) v knížce nijak nefiguruje.

„Ale určitě je to knížka o malých, i větších zvířátkách – ropuše, kryse, krtečkovi a jezevci (a proto to musí být kniha pro děti).“²¹ (Hunt, 2018 [online]) (vlastní překlad) Jen zřídka se postavy chovají jako pravá zvířata. Např. tehdy, když si Krtek uklízí po jaře dům a začne se hrabat z pod země nahoru.

Podobně jako Alenka v říši divů je tato kniha původně zamýšlena pro dětského čtenáře.

„Ale zatímco *Alice's Adventures* je dětská kniha, kterou mohou číst i dospělí, *Wind in the Willows* je kniha pro dospělé, kterou mohou číst i děti.“²² (Hunt, 2018 [online]) (vlastní překlad)

6 Jerome Klapka Jerome (J. K. Jerome)

Tématika hledání smyslu života, mravního ponaučení a sounáležitosti s přírodou se nevyhla ani literatuře pro dospělého čtenáře. Velkou pozornost jí věnoval britský spisovatel Jerome K. Jerome, který je velice často spojován s K. Grahamem právě kvůli společným motivům. Mimo jiné se oba věnují prostoru řeky Temže, jenž představuje velký symbol anglické literatury. Následující část práce Jeroma představí a pojedná o jeho nejznámějším díle *Three Men in a Boat*, které bývá dáváno do kontrastu s *The Wind in the Willows*.

²⁰ „What makes all the mysterious (apart from the fact that this quintessentially English book was written by a Scot) is that *The Wind in the Willows* is not a children's book at all – neither the author nor the original publishers ever suggested that it was.“ (Hunt, 2018 [online])

²¹ „But surely, it is a book about small and not so small animals – a Tod, a Rat, a Mole, and a Badger (and therefore this must be a children's book).“ (Hunt, 2018 [online])

²² „But whereas *Alice's Adventures* is a children's book that can be read by adults, *The Wind in the Willows* is an adult's book that can be read by children.“ (Hunt, 2018 [online])

6.1 Dětství

Jeden z nejznámějších anglických autorů se narodil 2. května 1859 ve Walsall ve Staffordshire, jako nejmladší ze čtyř dětí. Jeho dětství nebylo nejlehčí, vyrůstal v chudých poměrech. Měl dvě sestry, Paulinu a Blandinu, a bratra Milтона, který brzy zemřel. Sám přiznává, že tato událost byla pro rodinu velice traumatizující: „*Smrt mého bratra zanechala v rodině prázdné místo.*“²³ (Jerome, 1926, s. 14) (vlastní překlad)

Jeho otec, Jerome Clapp Jerome, se přestěhoval za prací do Londýna, kde chtěl provozovat velkoobchodní železářství a rodina ho do anglického hlavního města následovala o několik let později, když byly Jeromovi čtyři roky. Autor přiznává, že až zde si vybavuje první vzpomínky na dětství, ale jsou hodně zmatečné. „*Jak jsem vyrůstal, bylo mi dovoleno toulat se po ulicích hodně sám. Moje matka byla proti, ale otec tvrdil, že je to pro mě lepší. Musel jsem se naučit postarat sám o sebe.*“²⁴ (Jerome, 1926, s. 15) (vlastní překlad) Život v Londýně nebyl pro Jeroma idylický, děti z ulice ho často šikanovaly a pronásledovaly. Na počátku 70. let Jeroma zasáhla smrt jeho otce, který trpěl srdeční chorobou. Následně ve 14 opustil střední školu a s pomocí rodinného přítele dostal stáž na londýnské severozápadní železnici v Euston. (Oulton, 2012)

6.2 Kde se vzalo jméno Klapka

Původ prostředního jména lze hledat u autorova otce, který se narodil v Londýně se jménem Jerome Clapp. Stal se kazatelem a ve volném čase se věnoval zemědělství a pokusil se o těžbu stříbrné rudy na svém pozemku, ale neúspěšně. V té době byla rodina dobře finančně zabezpečena, ale v roce 1855 se Clappovi přestěhovali z Appledore do Walsallu, kvůli neustálým pomluvám od místních obyvatel. Tehdy si otec změnil jméno na Jerome Clapp Jerome. Do této vysoce nábožensky založené rodiny se následně narodil syn Jerome Junior, jenž byl pokřtěn jako Jerome Clapp Jerome. Aby se chlapcovo jméno nepletlo se jménem otce, dostal malý Jerome přezdívku Luther. (Nicholas, 2007 [online])

„*Příběh, který se dočtete v jakékoli studijní literatuře, je však ten, že byl pokřtěn jako Jerome Klapka Jerome a že byl pojmenován po generálovi Georgovi Klapkovi, mladém*

²³ „*My brother's death left a gap in the family.*“ (Jerome, 1926, s. 14)

²⁴ „*As I grew older, I was allowed to wander about the streets a good deal by myself. My mother was against it, but my father argued that it was better for me. I had got to learn to take care of myself.*“ (Jerome, 1926, s. 15)

hrdinovi maďarské války za nezávislost ve 40. letech 19. století, který byl v exilu v Londýně. “²⁵ (Nicholas, 2007 [online]) (vlastní překlad)

Když se Jerome Junior narodil, generál Klapka byl v té době údajně u rodiny na návštěvě. Ačkoliv kolem příběhu s generálem Klapkou existují určité pochybnosti, přesto spisovatele známe pod jménem Jerome Klapka Jerome (JKJ), je to z toho důvodu, že toto jméno přijal při vydávání svojí první knihy. (Nicholas, 2007 [online])

6.3 Autorské začátky

Po smrti matky Jerome v 15 letech odešel ze železnice a živil se jako herec a v 18 letech debutoval pod pseudonymem Harold Crichton. Po třech letech kočovnou společnost opustil a věnoval se naplno žurnalistice. V jeho repertoáru se nacházeli eseje, satiry a povídky, které ale nebyly společností přijaty s úspěchem. Autor vystřídal několik zaměstnání, ale na psaní nezanevřel. Pouze jeden jeho počín byl odměněn výtiskem. (Nicholas, [online])

„Zkoušel jsem povídky, eseje, satiry. Jedna – ale pouze jedna – smutná věc o dívce, která dala svůj život z lásky a proměnila se ve vodopád, a nad jejímž psaním jsem si málem zlomil srdce, byla přijata novinami nazvanými Lampa. Brzy jeho vydávání skončilo. “²⁶ (Jerome, 1926, s. 68)

Tehdy si po večerech na pokoji pročítal sbírku básní od H. W. Longfellowa s názvem *By the Fireside*. Zaměřil se hlavně na báseň *Gaspar Becerra* a její začátek:

„By his evening fire the artist

Pondered o'er his secret shame... “ (Longfellow, 1850, s. 70)

A následně poslední dvojverší:

„...That is best which lieth nearest;

Shape from that thy work of art. “ (Longfellow, 1850, s. 72)

Báseň ho zasáhla natolik, že se rozhodl napsat vlastní knihu o povolání herce. Ve svém životopise na tuto chvíli vzpomíná takto: *„Přišlo mi, že Longfellow mi říká, abych*

²⁵ *„The story you will read in any reference book, however, is that he was christened Jerome Klapka Jerome, and that he was named after General George Klapka, the young hero of the Hungarian War of Independence of the 1840s who was exiled in London.”* (Nicholas, 2007 [online])

²⁶ *„I had tried short stories, essays, satires. One—but one only—a sad thing about a maiden who had given her life for love and been turned into a waterfall, and over the writing of which I had nearly broken my heart, had been accepted by a paper called The Lamp. It died soon afterwards.”* (Jerome, 1926, s. 68)

*se netrápil problémy jiných lidí – těmi smyšlenými dívkami, které se proměnily ve vodopády a podobně – ale abych psal o svých vlastních.*²⁷ (Jerome, 1926) (vlastní překlad)

Zrodila se kniha *On the Stage – and Off*, která se týkala hereckého života v pozdním viktoriánském věku. Dílo se nestalo okamžitě populárním, Jerome dostal nespočet odmítnutí. Nakonec se mu ozval redaktor časopisu *The Play*, W. Almyer Gowing. Gowing oceňoval na díle hlavně jeho pravdivost, a tak odměnil autora pětilibrovou bankovkou. Zajímavostí je, že ji Jerome hned neutratil, nýbrž si ji schoval a později ji použil na koupi kanceláře.

O rok později, tedy 1886, vydal Jerome další literární počín, *Idle Thoughts of an Idle Fellow*, jednalo se o sbírku krátkých filozofických esejí se špetkou humoru. Tato sbírka se stala okamžitě bestsellerem a získala si oblíbenost u čtenářů. Následně spisovatel napsal i několik divadelních her, za zmínku stojí např. *Barbara* nebo *Miss Hobbs*. (Nicholas, 2007 [online])

7 Three Men in a Boat

Svoji nejslavnější knihu začal Jerome psát po svatbě s GeorGINOU Elizabeth Henriettou Stanleyovou (Ettie) roku 1888. Pár strávil líbánky na řece Temži.

7.1 Děj

Tento anglický román vypráví o třech přátelích, Georgeovi, Williamovi Samuelovi Harrisovi, Jeromovi a jejich psovi Montmorencym, kteří se vydají na dobrodružnou plavbu po Temži. Úvodní scéna nás zavede do londýnského bytu, kde se tito přátelé sešli a polemizují o svých nemocích. Čtenáři nemůže uniknout, že se jedná o hypochondry. Po chvíli diskutování se všichni shodnou, že by potřebovali pauzu od života, a tak se rozhodnou strávit týden veslováním na lodi po řece.

Už z úvodu je jasné, že muži nejsou moc šikovní a manuálně zruční. Důkazem může být zmatečný seznam věcí, na kterém se nachází, co si mají zabalit, nebo zaspání a následné neporozumění vlakovému spojení. Vlákem se vydali z toho důvodu, protože George musel v ten den do práce. Nádraží Waterloo je pro ně nepřehledné, a tak podplatí

²⁷ „It came to me that Longfellow was telling me not to be bother about other people’s troubles – those of imaginary maidens turned into waterfalls, and such like – but to write about my own.“ (Jerome, 1926)

průvodčího, aby se svým vlakem odjel do Kingstonu, odtud se hodlají muži plavit do Oxfordu a nazpět.

V průběhu cesty si vypráví různé anekdoty či zajímavosti. Celým putováním provází Jerome, který odkazuje na vše, co se na nezapomenutelné plavbě stane. Jsou zde časté pasáže, ve kterých se dozvídáme zajímavosti o místech, jež muži míjejí při plavbě. Jerome k tomu obvykle připojí historické zajímavosti, které jsou doplňovány již zmíněnými anekdotami, takže si čtenář nepřijde zahlcen fakty.

V průběhu vyprávění se tak dozvídáme o tom, jak musel Harris jednoho večera spát ve členu, když ho napadlo hejno labutí, nebo jak při plavbě uviděli na hladině plavat mrtvolu mladé ženy.

Na konci na zpáteční cestě se muži rozhodnou loď opustit kvůli neutuchajícímu dešti. Zbytek cesty stráví v hostinci, kde si opět užívají společné chvíle. (Jerome, 2020) (Lind, 2014 [online])

7.2 Hlavní postavy

7.2.1 J. (Jerome)

Mladý londýnský muž, který je vypravěčem celého dobrodružného románu, je nápadně podobný samotnému autorovi Jerome K. Jeromemu.

Stejně jako jeho přátelé je hypochondrem. Hned v úvodu se o něm dozvídáme, že trpí všemi nemocemi světa, kromě „*sklonu k samovolným potratům*.“²⁸ (Jerome, 2020, s. 7) (vlastní překlad)

Svůj špatný zdravotní stav si vysvětluje přepracovaností, s čímž souhlasí i jeho přátelé, jinak se Jerome považuje za inteligentního a schopného muže. Podrobnější informace se čtenář v díle nedozví, může si pouze osobnost Jeroma vykreslit na základě jeho vyprávění. Z příběhu lze tedy usoudit, že má vypravěč smysl pro humor, ale zároveň rád uniká do svých představ. Často si představuje svoji osobu na pozadí historické události, je zasněný natolik, že přestává ovládat člun a většinou posádka skončí u břehu. V jeho představách je příroda hodně romantizovaná, a tak je Jerome z plavby zklamaný, protože očekávání se s realitou neshodují. (Howard, 2018 [online])

²⁸ „*housemaid's knee*“ (Jerome, 2020, s. 7)

7.2.2 George

Stejně jako Jerome je George svobodný londýnský muž, který pracuje v bance. Svoji hypochondrii si vysvětluje tvrdou prací, a tak ho jako prvního napadlo putování po řece. S sebou na loď si bere banjo v domnění, že mu to pomůže s odreagováním a navodí typickou atmosféru volna. George ale na banjo hrát neumí, a ani neprojevuje snahu se to naučit. Vypravěč o postavě tvrdí, že je velkým alkoholikem. Na alkoholu je závislý natolik, že by bylo prý jednodušší vyjmenovat hospody, ve kterých George nepil než naopak. (Jerome, 2020) (Howard, 2018 [online])

7.2.3 Harris

Posledním členem posádky je Harris, ze kterého si ostatní členové nejraději utahují.

Dobrovolně zpívá na londýnských večírcích, přestože si nepamatuje text písniček a často se mu zamotají dohromady. Ani Harris v románu neprojde změnou osobnosti, podobně jako jeho přátelé se na konci příběhu rád vrátí do útulného Londýna. (Howard, 2018 [online])

7.2.4 Montmorency

Muže na palubě doprovází pes, u kterého lze spatřit podobné vlastnosti a hloupé chování, jako u jeho společníků. Vypravěč např. popisuje situaci, kdy Montmorency zaútočí na varnou konvici, protože je mu nepříjemný její zvuk.

Ve skutečnosti ale žádný Montmorency neexistoval, je to pouze fiktivní Jeromova postava, jak sám v životopisu přiznává: „*Nebyl tam žádný pes. V té době jsem neměl psa. George také ne. Harris také ne.*“²⁹ (Jerome, 1926, s. 108) (vlastní překlad)

7.3 Původní předlohy postav

Jak sám autor píše, všechny hlavní postavy, kromě Montmorencyho, mají skutečnou předlohu. Carl Hentschel byl předobrazem pro Harrise. Jeho otec vynalezl fotolep, díky kterému byl umožněn tisk obrázků do novin. K této postavě se váže i jedna zajímavost:

„Takže tam byly hotové postavy, kromě jednoho malého Jeromianského zvratu. V průběhu Three Men in a Boat čtenáři nezůstanou na pochybách, že Harris má rád pití: je tu epizoda o labutích na Shiplake a odkaz na malý počet hospod v zemi, které Harris

²⁹ „*There wasn't any dog. I did not possess a dog in those days. Neither did George. Nor did Harris.*“ (Jerome, 1926, s. 108)

nenavštívil. Ve skutečnosti byl Hentschel/Harris jediným abstinentem z těchto tří.“³⁰
(Nicholas, 2007 [online]) (vlastní překlad)

Bankovního úředníka George Wingrava potkal Jerome, když působil jako zaměstnanec advokátní kanceláře a ubytoval se v pokoji v Newman Street. George zde také přebýval. Aby oba ušetřili peníze, sestěhovali se do jednoho pokoje. Společně navštěvovali divadelní inscenace a vyprávěli si různé příběhy, až tento vztah přerostl v doživotní přátelství. (Jerome, 1926, s. 111)

Nakonec se všichni domluvili na putování po Temži, které se stalo inspirací pro napsání *Three Men in a Boat*.

„Opravdu, teď o tom přemýšlím, kniha byla skutečně historií. Nemusel jsem si představovat ani vymýšlet. Plavba po Temži nahoru a dolů byla mým oblíbeným sportem od té doby, co jsem si to mohl dovolit. Jen jsem odložil věci, které se staly.“³¹ (Jerome, 1926, s. 108) (vlastní překlad)

Jerome koncipoval knihu jako pouhý popis plavby. „Původně jsem neměl v úmyslu napsat vtipnou knihu. Nevěděl jsem, že jsem humorista. Nikdy jsem si tím nebyl jistý.“³² (Jerome, 1926, s. 108)

7.4 Motivy

7.4.1 Romantická příroda

Hlavním cílem pobytu na řece je pro postavy útěk od industrializovaného Londýna, který je pro ně symbolem práce, a snaha obnovit jejich dobrý zdravotní stav. Zdá se, že si postavy prostředí často idealizují, chtějí se spojit s přírodou a minulostí, ale jejich střet s realitou je krutý. S obtížemi ovládají loď nebo připravují jídlo. Hledání jejich vysněného ideálu je frustrující a únavné. Okolí řeky je vypravěčem často personifikováno, tím je podtrhována její jedinečnost.

³⁰ „So, there were the ready-made characters, save one little Jeromian twist. Throughout *Three Men in a Boat*, readers are left in no doubt that Harris is fond of a drink: there is the episode of the swans at Shiplake and the reference to the small number of pubs in the country which Harris has not visited. In fact, Hentschel/Harris was the only teetotaller of the three.“ (Nicholas, 2007 [online])

³¹ „Indeed, now I come to think of it, the book really was a history. I did not have to imagine or invent. Boating up and down the Thames had been my favourite sport ever since I could afford it. I just put down the things that happened.“ (Jerome, 1926, s. 108)

³² „I did not intend to write a funny book, at first. I did not know I was a humorist. I never have been sure about it.“ (Jerome, 1926, s. 108)

V kontrastu s přírodou je zde prostředí Londýna, ve kterém postavy pracují. Město se v té době stávalo evropskou metropolí a probíhala zde velká městská expanze. V očích postav se hlavní město Anglie zdá být směšné a stresující. Zároveň pro ně představuje jistotu a pohodlí, které jim na dobrodružné plavbě často schází. (Howard, 2018 [online])

7.4.2 Mravnost ve společnosti

Jindy romantická plavba po řece, jež by měla osvobozovat od veškerých myšlenek, se pro muže stává příležitostí k zamyšlení se nad sebou samými, a nad uvědoměním si, že povrchní způsob žití je jim vlastní. Často se zde hovoří o kritice soudobé společnosti, kterou příliš zajímá názor druhých. Jeromův ostrovtip se také soustředí na honbu za pomyslnou dokonalostí, které se nevědomě účastní i samotní hrdinové.

Příkladem může být situace, kdy se muži baví o oblečení. Sami si bedlivě zakládají na tom, aby na lodi působili upraveně, i na úkor praktičnosti.

Nebojí se navzájem okomentovat, ale paradoxně se obávají názoru ostatních. Přesto se nestydí mít kritické poznámky na oblečení kolem plujících dívek. Jejich materiální vztah k věcem se ukazuje tehdy, když si vzájemně shodí košile do vody a následně se jeden druhému vysmívají.

Otázka mravnosti se projevuje i v oblasti vzdělání. Postavy raději předstírají, že rozumí společenským problémům, než aby přiznaly, že se v tomto tématu nevyznají nebo je nezajímá.

To objasňuje případ, kdy se muži ocitli na studentském večírku, na kterém jeden německý zpěvák předváděl žalostnou píseň. Diváci se jí začali smát v domněnku, že je to komedie. Nutno podotknout, že ani jeden němčině nerozuměl, to ale nechtěli přiznat, a tak se svojí povrchností prozradili. Upřímnost ve společnosti nahrazuje etiketa a lhostejnost. (Howard, 2018 [online]) (Jerome, 2020)

7.4.3 Lidské neduhy

Řeka se stává prostorem, kde se vykresluje již zmiňovaná povrchnost. Muži ve skrytu duše doufají, že budou oblíbeni. Ačkoliv se pokouší uniknout městskému prostředí, atmosféru ruchu si přenáší do plavby.

„Stejně jako kavárny a bary ve městě, před nimiž se tři muži snaží uniknout, se řeka stává jakousi galerií pro lidi, kde mohou předvádět své vytříbené způsoby, etiketu a

*kulturní poklady – zkrátka další divadlo, kde mohou ukázat svoji nadřazenost.*³³
(Howard, 2018 [online])

Klidná příroda naopak jejich neduhy odhaluje a nechává je vyniknout, a tak se veškeré mužské útrapy zdají být zveličené. (Howard, 2018 [online])

7.4.4 Boj s modernizací

Hrdinové se domnívají, že se v průběhu plavby vzdálí industrializovanému světu, a to jak fyzicky, tak i v myšlenkách. Proto se rozhodnou, že bude lepší se vydat proti proudu, zřejmě i to má být symbolem okamžité změny. Uvědomují si, jak svět vypadal v období velkých historických událostí a považují ho za čistý a nezkažený. Jejich vnímání historie je ale omezené, soustředí se na události do 17. století.

Nezájem o modernizaci se objevuje hlavně tehdy, když se muži setkají s parníkem. Jsou na sebe pyšní, že sami zvolili jednodušší a historicky přesnější plavidlo, které je schopno bránit parníkům v cestě.

Největší zájem o historii prokazuje Jerome, jenž neustále rozjímá nad historickou podstatou věcí, a jaký přesah měly do budoucnosti. (Howard, 2018 [online])

7.5 Popularita díla

*„Tři muži ve člunu mi přineslo slávu, a kdyby to bylo vydáno o pár let později, přineslo by mi i štěstí.“*³⁴ (Jerome, 1926, s. 114) Od prvního vydání se během 20 let prodalo přes 200 000 výtisků ve Velké Británii. Postupně byla kniha vydána skoro ve všech světových jazycích. Její oblíbenost se projevila i na plátcích nebo divadelních prknech, kde byla adaptována do muzikálu od Huberta Gregga. Dílo se dočkalo i volného pokračování s názvem *Three Men on the Bummel* (v Americe *Three Men on Wheels*). *„Vždy jsem zjistil, že tři tvoří dobrou společnost. Dva jsou monotónní a čtyři nebo více se rozpadají do skupin. Později jsem se ti samí tři vydali na cyklistickou túru po Černém lese [...]“*³⁵ (Jerome, 1926, s. 112-113)

³³ *„Just like the coffee shops and bars of the city that the three men are trying to escape, the river becomes a kind of gallery for people to display their refined manners, etiquette, and cultural cache—in short, another theatre to perform their self-perceived superiority.“* (Howard, 2008 [online])

³⁴ *„Three Men in a Boat brought me fame, and had it been published a few years later would have brought me fortune also.“* (Jerome, 1926, s. 114)

³⁵ *„Three, I have always found, make good company. Two grow monotonous, and four or over break up into groups. Later on, we same three did a cycle tour through the Black Forest [...]“* (Jerome, 1926, s. 112-113)

Pokračování nebylo tak pozitivně přijato kritikou jako díl první, nicméně je zde cítit snaha navázat na předešlou knihu stylem humoru a energií. (Nicholas, 2007 [online])

Nejen samotný autor, ale i řeka Temže se stala vyhledávaným objektem. Do té doby jí nebyla přidávána větší hodnota, ale po vydání Jeromovy knihy se okamžitě stala centrem rekreace. Během následujícího roku od vydání *Three Men in a Boat* stoupl počet registrovaných lodí o 4000. (Nicholas, 2007 [online])

8 The Wind in the Willows vs. Three Men in a Boat

Poslední kapitola se pokusí o porovnání tvorby K. Grahama a J. K. Jeroma, kteří významně přispěli do britské literatury svými díly *The Wind in the Willows* a *Three Men in a Boat*. Soustředí se na společná témata a motivy knih. Poodhalí, co se skrývá za symbolikou plavby na řece Temži a zmapuje jednotlivé odlišnosti děl.

8.1 Tvorba autorů

Přestože se tvorba obou autorů může zdát velice podobná v jednom aspektu se odlišují určitě. Zatímco Jerome je typickým spisovatelem pro dospělého čtenáře, Grahame se soustředí především na dětskou literaturu. Tomu odpovídá i uzpůsobení děl pro konkrétní čtenáře.

K. Grahame se zaměřil na hrdiny, kteří pocházejí ze zvířecí říše. Ti jsou zpravidla dětskému čtenáři bližší a dokážou ho inspirovat. Příběh popisuje čtyři povahově odlišná zvířátka, která společně zažívají nejrůznější příhody. Nenásilnou formou zde autor vykresluje jejich neduhy, které postavám často způsobují nepříjemnosti.

Na začátku knihy lze hrdiny jednoduše rozlišit na záporné a kladné, v průběhu vyprávění některé z nich procházejí osobní proměnou, to může být pro mladé čitatele poučné. Hrdinové jsou také rozděleni podle věku, tomu odpovídají i jejich vlastnosti.

Rysy, které bychom předpokládali u staršího a zkušenějšího člověka, jako např. rozumnost, vstřícnost či ochota, jsou zde dány do kontrastu s ryze pubescentními vlastnostmi, ty zastupuje např. rozhazovačnost, arogance a lehkomyšlnost.

Zábavné a akční části se střídají s popisnými, ty příznivce připraví na další rychlý slet událostí. Autor děti neustále udržuje v postřehu, ale zároveň jim dopřává odpočinku, aby dokázaly vstřebat všechny pocity.

Jazyk knihy je nenáročný a lehce identifikovatelný. Ačkoliv by se mohlo zdát, že je dílo vhodné jen pro čtenáře menšího věku, pravda je taková, že i dospělý divák si zde najde to své. Mravní zásady a přátelské vztahy jsou zde vylíčeny na vysoké úrovni, to se může stát inspirujícím i pro rodiče. (Grahame, 1993)

Naopak Jerome si za hlavní hrdiny vybírá tři životem unavené muže ve středním věku, které na cestě doprovází pes. Neustále si stěžují na svoje nemoci a baví se o věcech, kterým mnohdy porozumí jen čtenáři pokročilejšího věku.

Také forma, kterou je kniha psána je dětem cizí. Autor zážitky z plavby líčí velice vtipným a ironickým způsobem, suchý anglický humor převažuje nad popisnými pasážemi. Vše je založeno na slabostech a negativních vlastnostech postav, které vyplouvají na povrch v nejrůznějších komických situacích. Cílem je postavy ztrapnit.

Stavba vět často kombinuje několik časových rovin najednou, takže je pro malé čtenáře těžká na porozumění.

Jednotlivé příběhy jsou prokládány informacemi o historii Temže a občasnými úvahami jedné z hlavních postav. Pokud se čtenář v této problematice neorientuje nebo nemá přehled o stručných dějinách Anglie, jen těžko odkryje některé glosy. Dá se tedy s jistotou říct, že tento román je pro děti zcela nevhodný. (Jerome, 2020)

8.2 Společné motivy

8.2.1 Přátelské pouto

Jedním z nejsilnějších motivů, který se prolíná oběma příběhy je rozhodně kamarádství a jeho pevné vazby. Grahame zde líčí vztahy mezi čtyřmi přáteli, kteří jsou povahově zcela odlišní, ale přesto je spojuje oddanost jeden druhému. Když pomineme ten fakt, že se jedná o zvířata, můžeme si povšimnout, jak jednoduše lze ovlivňovat jednotlivé členy kamarádské party. Přestože každá postava pochází z jiného sociálního zázemí a vyznává jiné životní hodnoty, dokážou hrdinové spojit své síly a pomoci příteli v nouzi. Zároveň se od sebe vzájemně učí vlastnostem, které jim chybí.

Dokazují, že i přes velkou řadu rozdílů, si dokážou společně chvíle užívat a na nic nemyslet. Plavba na lodi má jejich vazby ještě více utužit. (Grahame, 1993)

Jerome vsadil na přátelství, které bylo ozkoušeno již celou řadou let. Zde je naopak plavba popudem k tomu, aby muži udělali něco neobvyklého, něco, na co nejsou ve svém kruhu zvyklí. Jejich častá sezení v Londýně, během nichž si stěžovali na život a zkoumali

své nemoci, jim přišla nudná a bylo potřeba osudy okořenit. Pevné spojení přátel se projevuje v tom, že si dokážou ze sebe navzájem udělat srandu. Jiní by se mohli nad některými situacemi pozastavit a urazit se, ale tato parta je ztělesněním přátelství. Nesnaží se vzájemně měnit, jen svoje vlastnosti zesměšňují. Jsou s nimi zcela smířeni a akceptují je. Přestože je z příběhu cítit nadsázka a sarkasmus, není zde pochyb, že by jeden pro druhého udělali cokoliv. (Jerome, 2020)

8.2.2 Mravní zásady

Jak už zde bylo naznačeno, postavy v *The Wind and the Willows* mají rozdílné charaktery. Přesto se u nich dá velice snadno rozlišit, kdo se chová z hlediska morálky správně, a kdo nikoliv. Žabák je příkladem typického rebela, který vyčnívá ze společnosti. Nejenže si rád dopřává věci a aktivit, které jsou velice okázalé, ale ještě se s nimi rád chlubí a opovrhuje ostatními. Snaží se dělat vše pro to, aby byl středem pozornosti. Jeho životní styl je velice nestálý a nebezpečný. Naproti tomu ostatní postavy žijí v souladu s přírodou a vyznačují se ctnostmi dobře vychovaného člověka.

Stírání společenských rozdílů je také velkým tématem knihy. Žabák si potrpí na přepych, a ten u svých kamarádů nenachází. Domnívá se, že to pro něj není vhodná společnost. Když se ale ocitne v úzkých, parta starých přátel je jediná útěcha, kterou nachází. Svoje mravy kvůli nim následně změní a začne žít obyčejnější život. (Grahame, 1993)

V knize *Three Men in a Boat* je mravní jednání ukázáno zejména na okolí, které hlavní aktéry ovlivňuje v chování. Anglická společnost je zde vykreslena jako snobská a povrchní. V očích mužů se společnost příliš váže na majetek a nedokáže se uvolnit. Londýn pro ně znamená místem plné jistot a útočištěm, kde je nic nepřekvapí, ale ani nic dobrodružného nepotká. Společnost raději přikyvuje nastaveným ideálům, než aby přiznala, že jim nerozumí. Klade se větší důraz na etiketu na úkor upřímnosti a pravosti. Postavy při plavbě náhle zjišťují, že sami jsou součástí takovéto společnosti, a že se vyznačují stejnými vlastnostmi jako ona. (Jerome, 2020)

8.2.3 Moderní svět

Dětská kniha se tomuto fenoménu více věnuje v příbězích, kde je hlavní postavou Žabák. Ten si díky svému jmění může dovolit i ty nejmodernější technologie. Vzhledem k tomu, že tyto věci byly v té době nedostupné a zakázané a nemohl je vlastnit každý, fascinovalo to neposedného Žabáka o to víc. Samozřejmě že auta mají i své pozitivní

stránky, ale autor měl zde potřebu ukázat, jak se tento prostředek může stát nebezpečným, pokud se ocitne v nesprávných rukou. Když se spojí Žabákova divoká povaha a rychlost aut, je jasné, že to nevěstí nic dobrého. Ostatní postavy tento svět vůbec nefascinuje nebo ho úspěšně ignorují. To se jim daří do té doby, než se jejich kamarád zraní a způsobí svojí nehodou veliké škody. V ten moment si všichni hrdinové uvědomí, že se z technologií, které byly určeny původně pro zábavu, stává závislost. Pokud bychom v analýze šli více do hloubky, mohli bychom v tomto ohledu vidět jakousi paralelu na dnešní dobu, kdy jsou moderní technologie běžnou součástí života a také se často hovoří o problému závislosti dětí např. na telefonech. (Grahame, 1993)

Zatímco Grahame byl moderním světem v určitém ohledu fascinován, Jeromovy postavy jsou opačného názoru. Londýn je pro ně městem pokroku a toho už jsou přesyceni. Proto utíkají do prostého prostředí řeky, kde jim žádný střet s modernizací nehrozí, alespoň si to myslí. V průběhu plavby se ale setkávají s parníky, kterými opovrhují, a naopak vyzdvihují svoji odvahu plavit se na tak primitivní dřevěné lodičce. Svoje postoje argumentují tím, že jsou díky tomuto počínu blíže historii a lépe si tak představí, co vše řeka zažila. Velice často si můžeme povšimnout, že hlavní postava Jerome doplňuje plavbu informacemi z minulosti, je jakýmsi průvodcem. Ostatní členové považují výklad za přínosný, ačkoliv je občas zmáhá. (Jerome, 2020)

8.3 Symbolika Temže a přírody

Obraz řeky je knihami prostoupen natolik, že se mu budeme věnovat v samostatné podkapitole. S tím souvisí i zobrazování okolní přírody v dílech, které vykazuje řadu odlišností.

Grahame vsadil na romantické pojetí řeky. Londýnský tok je oázou klidu a zvířata nepřestává fascinovat. Nejvíce očaruje Krtka, který zažívá plavbu po řece vůbec poprvé.

*„Krtka byl okouzlen, uchvácen, fascinován. Po břehu řeky klusal, jako by byl malý, [...]“*³⁶ (Grahame, 1993, s. 13) (vlastní překlad) Pro ostatní postavy je řeka dobrým zdrojem obživy a zábavy. Přestože je pro ně prostředí řeky známé, nejsou jím znavení a rádi si na ní užijí legraci. Příroda je zde líčena záhadně a je v souladu se světem zvířat. Do kontrastu je postaven svět moderních technologií, který se do idylického prostředí nehodí. (Grahame, 1993)

³⁶ „*The mole was bewitched, entranced, fascinated. By the side of the river he trotted as one trots, when very small, [...].*“ (Grahame, 1993, s. 13)

Pojetí řeky v díle *Three Men in a Boat* se na začátku od Grahamovy dětské knížky příliš neliší, později se ale autoři v pohledech rozcházejí. Nejprve je Temže představena jako únik od reality. Postavy se domnívají, že čas strávený v přírodě jim prospěje nechá je zapomenout na starosti všedního dne. Zároveň si uvědomují, že je řeka úzce spjata s historií Londýna, a proto chtějí plavbu pojmout stylově. Přesto si zvolí oblečení, které je pro vodáctví velice nepraktické. Klidná příroda je pro ně nezvykem, a proto si jí nejprve váží. S přibývajícím zážitky a dny strávených na vodě si muži připouští, že pro ně Temže začíná být obtíž. Ticho nechává vyniknout opravdovým charakterům postav a vše působí zveličeně. Hrdinové románu zjišťují, že tento životní styl je jim cizí a raději se opět s pokojí s Londýnem, který je pro ně jistotou pohodlnosti. Řeka na konci už není romantickým zákoutím, nýbrž bojem o přežití. Autor inspiroval čtenáře k tomu, aby se obdobně jako hlavní postavy vydali na dobrodružnou cestu, zároveň ale připomíná, že putování může skrývat spoustu záludností a překážek, které je potřeba překonat. (Jerome, 2020)

8.4 Hledání smyslu života

Obě knihy se soustředí na téma, které se týká hledání smyslu života. Postavám k tomu má dopomoci motiv cesty, ten lze chápat ze dvou úhlů pohledu.

Samotná plavba po řece je příkladem pohybu, který směřuje vpřed. Během této cesty si postavy uvědomují svoje priority a soustředí se na přítomný okamžik. Plavba jim umožňuje poznat svoji osobnost, a také osobnosti ostatních účastníků. V Grahamově příběhu se často hovoří o tom, že samotné sjíždění řeky je to jediné, na čem záleží. Postavy svoji podstatu nachází díky situacím, které jim Temže poskytuje. Zvířátka připouští, že i přes rozdílné povahy je jejich osudem zůstat nadále v souladu s přírodou a pokračovat v přátelských vazbách. (Grahame, 1993)

Naopak tři muži se shodují, že jim řeka ukázala směr, kterým se ubírat nechtějí. Stojí o pozornost a rychlý život v anglické metropoli. Jejich údělem je žít obyčejný městský život.

Jednotlivé postavy obou příběhů prochází v průběhu vyprávění proměnou. V tomto smyslu můžeme chápat cestu jako hledání nového já. Největší proměnou v Grahamově knize projde postava Žabáka. Nejprve vidí smysl života v automobilech a hazardu. Následně zjišťuje, že s postupným rozhazováním ztrácí i své nejcennější přátele. Veškeré povrchní vlastnosti opustí a rozhodne se žít uspořádaným životem. Přerod

z pubescentního lehkomyšlného mladíka na uspořádaného jedince je tak silný, že je jedním z hlavních témat knihy. Jeromovy postavy naopak procházejí procesem, který je navrátí k jejich obvyklému způsobu života. Věří, že podstatu bytí odhalí díky nekomfortní situaci na Temži, ta je ale utvrdí v tom, že stěžejní je životní styl, který vyznávali před plavbou. (Grahame, 1993) (Jerome, 2020)

9 Závěr

Řeka Temže neodmyslitelně patří k hlavním dominantám Londýna a celé Velké Británie. Není divu, že se stala předmětem zkoumání mnoha britských autorů. Historie Anglie je s londýnským tokem úzce spjata, a to inspirovalo celou řadu spisovatelů k tomu, aby napsali příběh, jenž se na řece odehrává.

Cílem této bakalářské práce bylo odhalit symboliku Temže v dílech K. Grahama a J. K. Jeroma, kteří se neodmyslitelně zapsali do paměti dětských i dospělých čtenářů. Dále analyzovat společné motivy a téma knih *The Wind in the Willows* a *Three Men in a Boat* a vysvětlit, jak se v dílech projevuje hledání smyslu života.

Úvodní část byla zaměřena na teorii chronotopů podle M. Bakhtina. Vysvětluje důležitost časoprostoru v literárních dílech a detailněji se soustředí na chronotop řeky, který je podstatný pro dobrodružné romány.

V kapitole následující je uvedena stručná historie Temže a její využití napříč dějinami. Soustředila jsem se na zobrazení řeky v dílech dalších britských autorů, kteří řeku popisovali odlišnými způsoby.

Následující části se věnují skotskému autorovi K. Grahammovi. Představují jeho život, tvorbu a stěžejní dílo dětské literatury 20. století *The Wind in The Willows*. Podrobněji se podkapitoly věnují jednotlivým postavám a motivům.

J. K. Jerome je hlavním tématem dalšího úseku. Autor je zařazen do kontextu tvorby a větší pozornost je věnována Jeromovu jménu. Následně se podkapitoly zaměřují na knihu *Three Men in a Boat*.

Poslední kapitola porovnává tvorbu obou autorů. Soustředí se na jejich odlišnosti a analyzuje společné znaky, které vykazují díla *The Wind in the Willows* a *Three Men in a Boat*. Výraznou část věnuje motivům a prostředí řeky Temže, jež je v dílech zobrazováno z jiných perspektiv.

Ve své bakalářské práci jsem se snažila představit britské autory, kteří tvořili na přelomu 19. a 20. století knihy pro děti i dospělé. Dospěla jsem k závěru, že tyto žánry literatury se vzájemně ovlivňují a často přebírají stejné motivy, i když je popisují z jiného úhlu pohledu.

10 Bibliografie

Primární zdroje

GRAHAME, Kenneth. *The Wind in the Willows*. Hertfordshire: Wordsworth Editions Limited, 1993. ISBN 9781853261220

JEROME, Jerome K. *Three Men in a Boat*. London: Macmillan Collector's Library, 2020. Reissue edition. ISBN 9781529024012

Sekundární zdroje

BAKHTIN, Mikhail. *The Dialogic Imagination: Forms of Time and the Chronotope in the Novel*. United States of America: University of Texas Press, 1981. ISBN 0292715277

BARFIELD, Steven. *Postface: Reflections on the Literary Thames: River, City and Chronotope*. Literary London: Interdisciplinary Studies in the Representation of London, Volume 5 Number 1 (March 2007). Dostupné z: <http://literarylondon.org/london-journal/march2007/barfield.html>

BAUER, Pat; LOWNE Cathy. *The Wind in the Willows* [online]. Encyclopedia Britannica, Copyright © 2022 [cit. 22.04.2022]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/The-Wind-in-the-Willows>

BROCK, Zoë. *The Wind in the Willows Themes* [online]. LitCharts LLC, Copyright © 2021 [cit. 23.04.2022]. Dostupné z: <https://www.litcharts.com/lit/the-wind-in-the-willows/themes>

BROCK, Zoë. *The Wind in the Willows Themes: Greed, Arrogance, and Social Class* [online]. LitCharts LLC, Copyright © 2021 [cit. 24.04.2022]. Dostupné z: <https://www.litcharts.com/lit/the-wind-in-the-willows/themes/greed-arrogance-and-social-class>

BROCK, Zoë. *The Wind in the Willows Themes: Nature, Leisure, and the Modern World* [online]. LitCharts LLC, Copyright © 2021 [cit. 24.04.2022]. Dostupné z: <https://www.litcharts.com/lit/the-wind-in-the-willows/themes/nature-leisure-and-the-modern-world>

CARPENTER, Humphrey; PRICHARD Mari, *The Oxford Companion to Children's Literature*. Oxford: Oxford University Press, 1991. ISBN 0198602286

CITY OF LONDON. *A Brief History* [online]. Tower Bridge. Copyright © 2022. Dostupné z: <https://www.towerbridge.org.uk/discover/history>

GREEN, Peter. *Beyond the Wild Wood: The World of Kenneth Grahame Author of The Wind in the Willows*. New York: Facts on File, 1983. ISBN 0906671442

HOWARD, James. *Three Men in a Boat Characters: George* [online]. LitCharts LLC. Copyright © 2018. [cit. 25.04.2022]. Dostupné z: <https://www.litcharts.com/lit/three-men-in-a-boat/characters/george>

HOWARD, James. *Three Men in a Boat Characters: Harris* [online]. LitCharts LLC. Copyright © 2018. [cit. 25.04.2022]. Dostupné z: <https://www.litcharts.com/lit/three-men-in-a-boat/characters/harris>

HOWARD, James. *Three Men in a Boat Characters: J.* [online]. LitCharts LLC. Copyright © 2018. [cit. 25.04.2022]. Dostupné z: <https://www.litcharts.com/lit/three-men-in-a-boat/characters/j>

HOWARD, James. *Three Men in a Boat Themes: Manners, Etiquette, and Appearances* [online]. LitCharts LLC. Copyright © 2018. [cit. 25.04.2022]. Dostupné z: <https://www.litcharts.com/lit/three-men-in-a-boat/themes/manners-etiquette-and-appearances>.

HOWARD, James. *Three Men in a Boat Themes: The Romanticization of Nature* [online]. LitCharts LLC. Copyright © 2018. [cit. 25.04.2022]. Dostupné z: <https://www.litcharts.com/lit/three-men-in-a-boat/themes/the-romanticization-of-nature>

HUNT, Peter. *The Wind in the Willows Isn't Really a Children's Book: Nor, Mysteriously, Does it Contain Any Willows*. [online]. Reprinted with permission from *The Making of the Wind and the Willows*. University of Oxford: Bodleian Library Publishing, Copyright © 2018. Dostupné z: <https://lithub.com/the-wind-in-the-willows-isnt-really-a-childrens-book/>

JEROME, Jerome K. *My Life and Times*. New York and London: Harper & Brothers, 1926 (first U.S. edition).

JONES, Jessica Leanne. *The Wind in the Willows Characters* [online]. GradeSaver. Copyright © 2014. [cit. 23.04.2022]. Dostupné z: <https://www.gradesaver.com/the-wind-in-the-willows/study-guide/character-list>

LIND, Abigail. *Three Men in a Boat (To Say Nothing of the Dog) Summary* [online]. GraderSaver. Copyright © 2014. [cit. 25.04.2022]. Dostupné z: <https://www.gradesaver.com/three-men-in-a-boat/study-guide/summary>

LONGFELLOW, Henry Wadsworth. *The seaside an the Fireside*. Boston: Ticknor, Reed and Fields, 1850.

NICHOLAS, Jeremy. *Jerome the Man* [online]. The Jerome K. Jerome Society. Copyright © 2007. Dostupné z: <https://www.jeromekjerome.com/jerome-in-words/jerome-the-man-2/>

NICHOLAS, Jeremy. *Three Men in a Boat and on the Bummel – The story behind Jerome's two comic masterpieces* [online]. The Jerome K. Jerome Society. Copyright © 2007. Dostupné z: <https://www.jeromekjerome.com/jerome-in-words/three-men/>

OULTON, Carolyn. *Below the Fairy City: A Life of Jerome K. Jerome*. Brighton: Victorian Secrets Limited, 2012. ISBN 9781906469375

PRESTON, John. *Kenneth Grahame: Lost in the Wils Wood* [online]. Telegraph.co.uk. Copyright © 2008. [cit. 23.04.2022]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/culture/donotmigrate/3671092/Kenneth-Grahame-Lost-in-the-wild-wood.html>.

SCHNEER, Jonathan. *The Thames: England's River*. Great Britain: Little, Brown and Company, 2005. ISBN 0316861391

THORNBURY, Walter. *The River Thames: Part 2 of 3, Old and New London: Volume 3* (1878), 300-311 [online]. British History Online. Dostupné z: <https://www.british-history.ac.uk/old-new-london/vol3/pp300-311>